

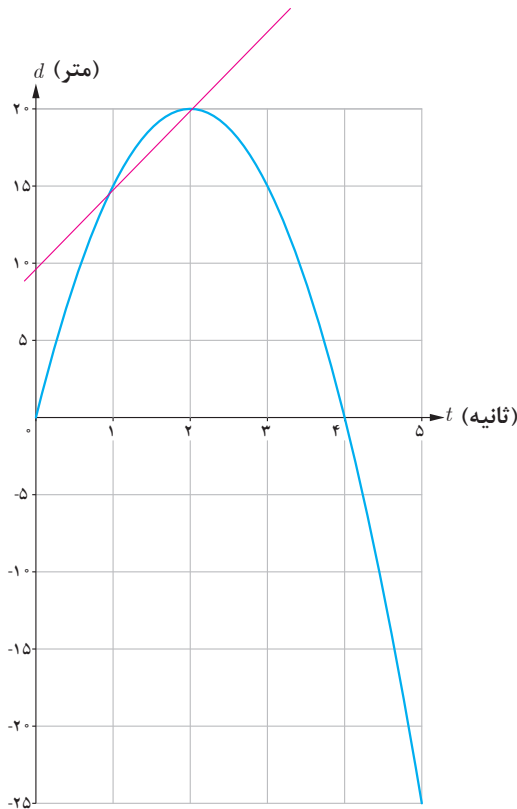
آهنگ متوسط تغییر و آهنگ لحظه‌ای تغییر

با مفهوم سرعت متوسط در فیزیک آشنا شده‌اید. اگر اتومبیلی در امتداد خط راست مسافت 28° کیلومتر را در ۴ ساعت طی کند سرعت متوسط آن در این زمان $\frac{28^\circ}{4} = 7^\circ$ کیلومتر بر ساعت است. با این حال ممکن است اتومبیل در لحظات مختلف سرعت‌های متفاوتی داشته باشد. همچنین مطابق آنچه که در درس فیزیک آموخته‌اید، سرعت متوسط روی یک بازه زمانی خیلی کوچک، به سرعت لحظه‌ای نزدیک است. اگر نمودار مکان - زمان در مورد حرکت اتومبیل را داشته باشیم، سرعت متوسط اتومبیل بین هر دو لحظه دلخواه، برابر شیب خطی است که نمودار مکان - زمان را در آن دو لحظه قطع می‌کند.

همچنین در درس فیزیک سرعت لحظه‌ای در هر لحظه دلخواه t ، برابر شیب خط مماس بر نمودار در آن لحظه تعریف شد. با آنچه که در درس‌های گذشته ملاحظه کردید، می‌توان گفت که سرعت در لحظه t همان مقدار مشتق تابع (مکان - زمان) در لحظه t است. مفهوم مشتق را در بسیاری از پدیده‌های دیگر نیز می‌توان مشاهده کرد. ابتدا در مورد سرعت متوسط و سرعت لحظه‌ای به ذکر مثالی خواهیم پرداخت.

فصل چهارم: مشتق ۱۰۳

❖ مثال: خودرویی در امتداد خط راست طبق معادله

$d(t) = -5t^2 + 20t$ حرکت می‌کند، که در آن $0 \leq t \leq 5$ برحسب ثانیه است. با در نظر گرفتن نمودار مکان - زمان (شکل):

الف) سرعت متوسط خودرو را در بازه‌های زمانی $[1, 2]$ ، $[1, 1/5]$ و $[1, 1/4]$ به دست آورید.

ب) اگر به همین ترتیب بازه‌های کوچک‌تری مانند $[1, 1/3]$ و $[1, 1/2]$ و ... اختیار کنیم، سرعت متوسط در این بازه‌ها به چه عددی نزدیک می‌شود؟

پ) سرعت لحظه‌ای را با استفاده از مشتق تابع d در $t=1$ به دست آورید.

ت) سرعت لحظه‌ای در $t=2$ و $t=3$ چقدر است؟

❖ حل:

الف)

$$\text{سرعت متوسط در بازه زمانی } [1, 2] = \frac{d(2) - d(1)}{2 - 1} = \frac{20 - 15}{1} = 5 \frac{\text{m}}{\text{s}}$$

$$\text{سرعت متوسط در بازه زمانی } [1, 1/5] = \frac{d(1/5) - d(1)}{1/5 - 1} = \frac{18/5 - 15}{-4/5} = \frac{3/5}{-4/5} = -3/4 \frac{\text{m}}{\text{s}}$$

$$\text{سرعت متوسط در بازه زمانی } [1, 1/4] = \frac{d(1/4) - d(1)}{1/4 - 1} = \frac{18/2 - 15}{-3/4} = \frac{3/2}{-3/4} = -2 \frac{\text{m}}{\text{s}}$$

ب) اگر به همین ترتیب بازه‌های زمانی کوچک‌تری اختیار کنیم، سرعت متوسط به سرعت لحظه‌ای در $t=1$ نزدیک می‌شود.

پ) $d'(t) = -10t + 20$ ، پس ، $d'(1) = 10$

ت) $d'(2) = 0$ ، $d'(3) = -10$

سرعت در لحظه $t=2$ ، صفر است و مماس بر منحنی در این نقطه موازی محور x هاست و خودرو ساکن است. مقدار سرعت در لحظه‌های $t=1$ و $t=3$ برابر است و علامت منفی در مورد $d'(3)$ نشان می‌دهد که جهت حرکت در $t=3$ برخلاف جهت حرکت در $t=1$ است.

به جز مفهوم سرعت، در مطالعه پدیده‌های زیاد دیگری که در قالب یک تابع نمایش داده می‌شوند با موضوع نسبت تغییرات متغیر وابسته به تغییرات متغیر مستقل مواجه می‌شویم. نسبت تغییرات دما به تغییرات زمان و همچنین نسبت تغییرات جمعیت نسبت به زمان نمونه‌های دیگری از اینگونه تغییرات هستند.

به طور کلی آهنگ متوسط تغییر یک تابع را در بازه‌ای مانند $[a, a+h]$ به شکل زیر تعریف می‌کنیم:

$$\text{آهنگ متوسط تغییر تابع } f \text{ در بازه } [a, a+h] = \frac{f(a+h) - f(a)}{h}$$

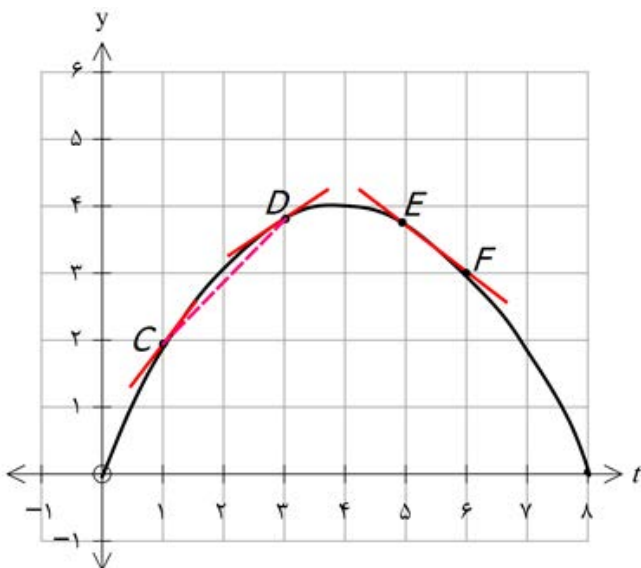
همچنین آهنگ تغییر لحظه‌ای تابع f را به صورت زیر تعریف می‌کنیم:

$$\text{آهنگ لحظه‌ای تغییر تابع } f \text{ در نقطه } x=a = \lim_{h \rightarrow 0} \frac{f(a+h) - f(a)}{h} = f'(a)$$

آهنگ متوسط تغییر با شیب خط قاطع و آهنگ لحظه‌ای تغییر با مقدار مشتق و شیب خط مماس در آن نقطه متناظر اند.

کارد کلاس

۱ نمودار زیر موقعیت یک ذره را در لحظه t نمایش می‌دهد. مقادیر زیر را از کوچک به بزرگ مرتب کنید: (محاسبه عددی لازم نیست.)

A سرعت متوسط بین $t=1$ و $t=3$

B سرعت متوسط بین $t=5$ و $t=6$

C سرعت لحظه‌ای در $t=1$

D سرعت لحظه‌ای در $t=3$

E سرعت لحظه‌ای در $t=5$

F سرعت لحظه‌ای در $t=6$

$$F < B < E < D < A < C$$

$$f(t) = k(t-4)^2 + 4$$

$$\xrightarrow{f(0)=0} k(0-4)^2 + 4 = 0 \rightarrow 16k + 4 = 0 \rightarrow k = -\frac{1}{4}$$

$$f(t) = -\frac{1}{4}(t-4)^2 + 4$$

$$f'(t) = -\frac{1}{2}(t-4)$$

$$f(1) = -\frac{1}{4}(1-4)^2 + 4 = \frac{-9}{4} + 4 = \frac{7}{4}$$

$$f(3) = -\frac{1}{4}(3-4)^2 + 4 = \frac{-1}{4} + 4 = \frac{15}{4}$$

$$f(5) = -\frac{1}{4}(5-4)^2 + 4 = \frac{-1}{4} + 4 = \frac{15}{4}$$

$$f(6) = -\frac{1}{4}(6-4)^2 + 4 = -1 + 4 = 3$$

$$A: \frac{\frac{15}{4} - \frac{7}{4}}{3 - 1} = \frac{2}{2} = 1$$

$$B: \frac{3 - \frac{15}{4}}{6 - 5} = -\frac{3}{4}$$

$$C: f'(1) = -\frac{1}{2}(1-4) = \frac{3}{2}$$

$$D: f'(3) = -\frac{1}{2}(3-4) = \frac{1}{2}$$

$$E: f'(5) = -\frac{1}{2}(5-4) = \frac{-1}{2}$$

$$F: f'(6) = -\frac{1}{2}(6-4) = -1$$

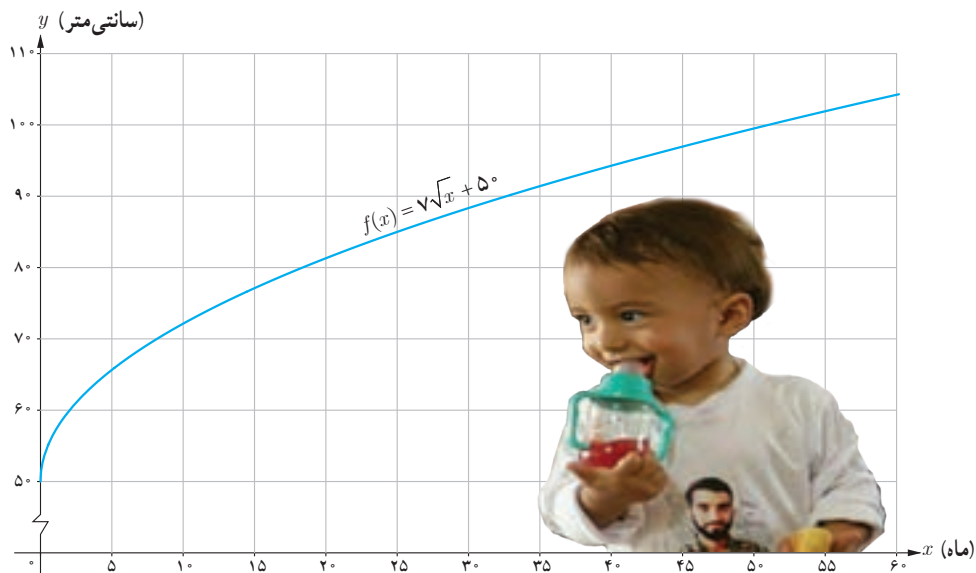
-1 -\frac{3}{4} \frac{-1}{2} \frac{1}{2} 1 \frac{3}{2}

کاربردهای دیگر از آهنگ متوسط تغییر و آهنگ لحظه‌ای تغییر

آهنگ رشد: همان گونه که در حسابان (۱) ملاحظه کردید تابع $f(x) = \sqrt{x} + 50$ قد متوسط کودکان را بر حسب سانی متر تا حدود ۶۰ ماهگی نشان می‌دهد، که در آن x مدت زمان پس از تولد (بر حسب ماه) است. آهنگ متوسط رشد در بازه زمانی $[0, 60]$ چنین است:

$$\frac{f(60) - f(0)}{60 - 0} = \frac{\sqrt{60} + 50 - 50}{60} \approx \frac{0.9}{\text{ماه}} \text{ سانی متر}$$

یعنی در طی ۵ سال، رشد متوسط قد حدود 0.9 سانی متر در هر ماه است.

کاردر کلاس

الف) آهنگ متوسط رشد در بازه زمانی $[0, 25]$ چقدر است؟

ب) آهنگ لحظه‌ای تغییر قد کودک را در ۲۵ ماهگی و ۴۹ ماهگی، با هم مقایسه کنید. کدام یک بیشتر است؟

پ) اگر قد علی در ۱۶ ماهگی، ۸۰ سانی متر و در ۳۶ ماهگی، ۹۵ سانی متر باشد، آهنگ متوسط تغییر رشد او را در این فاصله حساب کنید و با نمودار بالا مقایسه کنید.

$$f(۲۵) = ۷\sqrt{۲۵} + ۵۰ = ۸۵$$

$$\frac{f(۲۵) - f(۰)}{۲۵ - ۰} = \frac{۸۵ - ۵۰}{۲۵} = \frac{۳۵}{۲۵} = ۱/۴ \quad (\text{الف})$$

$$f'(x) = \frac{۷}{۲\sqrt{x}} \quad f'(۲۵) = \frac{۷}{۲\sqrt{۲۵}} = ۰/۷ \quad f'(۴۹) = \frac{۷}{۲\sqrt{۴۹}} = ۰/۵ \quad (\text{ب})$$

(ب)

$$f(۱۶) = ۸۰ \rightarrow \text{آهنگ متوسط} = \frac{f(۳۶) - f(۱۶)}{۳۶ - ۱۶} = \frac{۹۵ - ۸۰}{۳۶ - ۱۶} = ۰/۷۵$$

$$f(۳۶) = ۹۵$$

$$f(۱۶) = ۷\sqrt{۱۶} + ۵۰ = ۷۸ \rightarrow \text{آهنگ متوسط} = \frac{f(۳۶) - f(۱۶)}{۳۶ - ۱۶} = \frac{۹۲ - ۷۸}{۳۶ - ۱۶} = ۰/۷۰$$

$$f(۳۶) = ۷\sqrt{۳۶} + ۵۰ = ۹۲$$

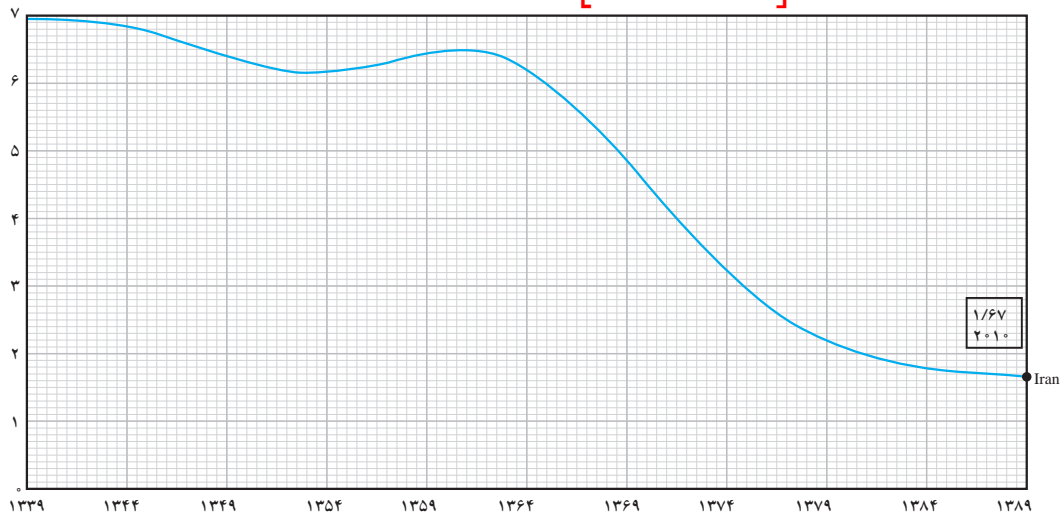
نرخ باروری: نمودار زیر روند رو به کاهش نرخ باروری در کشورمان را در طی نیم قرن نمایش می‌دهد. آهنگ متوسط تغییر باروری در بازه زمانی [۱۳۳۹, ۱۳۸۹] در مدت ۵۰ سال برابر است با:

$$\frac{1/6 - 7}{1389 - 1339} = \frac{-5/4}{50} = -0/108$$

آهنگ متوسط تغییر باروری در بازه زمانی [۱۳۶۴, ۱۳۷۹] را به دست آورید. (با استفاده از مقادیر تقریبی روی نمودار) بازه زمانی را مشخص کنید که در آن آهنگ متوسط تغییر باروری مثبت باشد.

$$\frac{f(1379) - f(1364)}{1379 - 1364} = \frac{2/2 - 6/2}{15} = \frac{-4}{15} = -0/27$$

[۱۳۵۴, ۱۳۶۰]

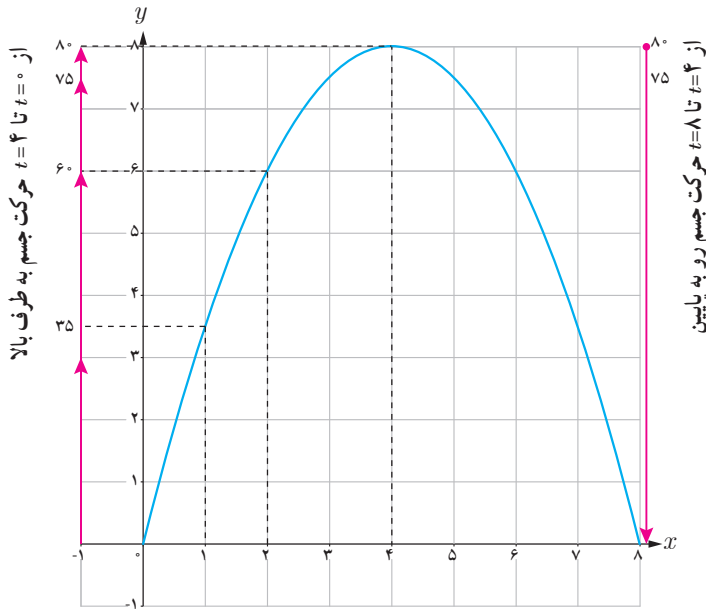

میانگین تعداد فرزندان متولد شده به ازای هر مادر ایرانی

خواندنی

نرخ باروری در ایران در سال‌های ۱۳۶۰ تا ۱۳۶۵ به حدود ۶/۵ فرزند رسید. با توجه به اینکه کشورمان امکانات لازم برای چنین رشد جمعیت بالایی را دارا نبود، سیاست‌های کاهش جمعیت و عوامل دیگر باعث شد که نرخ باروری تا سال ۱۳۸۵ به ۱/۹ کاهش یابد. بررسی‌ها نشان می‌دهند که کاهش باروری در ایران بزرگ‌ترین و سریع‌ترین کاهش باروری ثبت شده بود. کارشناسان معتقدند که باید سیاست‌های کاهش رشد جمعیت پس از کاهش نرخ باروری به حدود ۲/۵ فرزند متوقف می‌شد. کاهش رشد جمعیت مشکلات فراوانی نظیر کاهش نیروی کار و بحران سالمندی را در پی خواهد داشت. با ابلاغ سیاست‌های کلی «جمعیت» توسط رهبر معظم انقلاب اسلامی در سال ۱۳۹۳، و تغییر برنامه‌های وزارت بهداشت، براساس نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵، نرخ باروری به حدود ۲/۰۱ افزایش یافته است. با این حال نگرانی‌های مربوط به احتمال کاهش بیش از حد رشد جمعیت در سال‌های ۱۴۲۵ تا ۱۴۳۰ تأکید می‌کند که این سیاست‌ها تا دستیابی کامل به اهداف تعیین شده باید دنبال شود.

سرعت متوسط و سرعت لحظه‌ای

❁ **مثال:** جسمی را از سطح زمین به طور عمودی پرتاب می‌کنیم. جهت حرکت به طرف بالا را مثبت در نظر می‌گیریم. فرض کنیم ارتفاع این جسم از سطح زمین در هر لحظه از معادله $h(t) = -5t^2 + 40t$ به دست می‌آید. به طور مثال ۲ ثانیه پس از پرتاب این جسم در ارتفاع ۶۰ متری از سطح زمین است. به هر حال جسم پس از مدتی به زمین برمی‌گردد. نمودار مکان-زمان حرکت این جسم در شکل نشان داده شده است.

اگر سرعت متوسط این جسم در بازه‌های زمانی $[0, 2]$ ، $[1, 2]$ ، $[2, 3]$ و $[3, 4]$ را به ترتیب با v_1 ، v_2 ، v_3 و v_4 نمایش دهیم، داریم:

$$v_1 = \frac{h(2) - h(0)}{2 - 0} = \frac{60}{2} = 30 \text{ m/s}$$

$$v_2 = \frac{h(2) - h(1)}{2 - 1} = 25 \text{ m/s}$$

$$v_3 = \frac{h(3) - h(2)}{3 - 2} = \frac{75 - 60}{1} = 15 \text{ m/s}$$

$$v_4 = \frac{h(4) - h(3)}{4 - 3} = \frac{80 - 75}{1} = 5 \text{ m/s}$$

سرعت لحظه‌ای در زمان‌های $t=1$ ، $t=2$ ، $t=3$ و $t=4$ با استفاده از مشتق تابع h چنین به دست می‌آید:

$$h(t) = -5t^2 + 40t \Rightarrow h'(t) = -10t + 40$$

$$h'(1) = 30 \text{ m/s} \quad , \quad h'(2) = 20 \text{ m/s} \quad , \quad h'(3) = 10 \text{ m/s} \quad , \quad h'(4) = 0 \text{ m/s}$$

در $t=4$ جسم به بالاترین ارتفاع خود از سطح زمین (۸۰ متر) می‌رسد و در این لحظه سرعت آن برابر صفر (متر بر ثانیه) می‌شود. سپس جسم شروع به حرکت به طرف زمین می‌کند. سرعت متوسط در بازه $[4, 5]$ برابر $\frac{h(5) - h(4)}{5 - 4} = \frac{75 - 80}{1} = -5 \text{ m/s}$ و سرعت لحظه‌ای در $t=5$ برابر $h'(5) = -10 \text{ m/s}$ است. علامت منفی نشان می‌دهد که حرکت جسم رو به پایین است.

کارد کلاس

هنگام برخورد به زمین $f'(8) = -10 \times 8 + 40 = -40 \text{ m/s}$

هنگام پرتاب $f'(0) = -10 \times (0) + 40 = 40 \text{ m/s}$

با توجه به مثال قبل :

(الف) سرعت جسم هنگام پرتاب و هنگام برخورد به زمین را به دست آورید.

(ب) سرعت متوسط جسم را در بازه زمانی $[5, 8]$ به دست آورید.

$$\frac{f(8) - f(5)}{8 - 5} = \frac{(-5(8)^2 + 40(8)) - (-5(5)^2 + 40(5))}{3} = \frac{0 - 75}{3} = -25 \text{ m/s}$$

(پ) لحظاتی را معلوم کنید که سرعت جسم 35 m/s و -35 m/s است.

$$h'(t) = -10t + 40 \Rightarrow \begin{aligned} \xrightarrow{h'(t)=35} -10t + 40 = 35 \rightarrow -10t = -5 \rightarrow t = \frac{5}{10} = 0.5 \text{ s} \\ \xrightarrow{h'(t)=-35} -10t + 40 = -35 \rightarrow -10t = -75 \rightarrow t = \frac{75}{10} = 7.5 \text{ s} \end{aligned}$$

تمرین

۱ جدول زیر درجه حرارت T (سانتی گراد) را در شهری از ساعت ۸ تا ۱۸ در یک روز نشان می دهد.

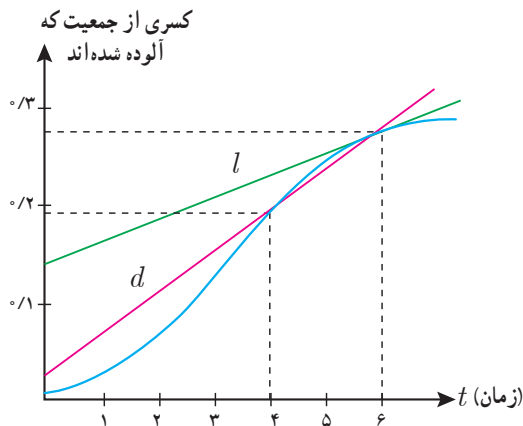
ساعت h	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸
درجه حرارت T	۱۱	۱۳	۱۴	۱۷	۱۹	۱۸	۱۷	۱۵	۱۳	۱۰	۹

آهنگ تغییر متوسط درجه حرارت نسبت به زمان را :

(الف) از ساعت ۸ تا ساعت ۱۲ به دست آورید.

(ب) از ساعت ۱۲ تا ساعت ۱۸ به دست آورید.

(پ) پاسخها را تفسیر کنید.

۲ کسری از جمعیت یک شهر که به وسیله یک ویروس آلوده

شده اند برحسب زمان (هفته) در نمودار روبه رو نشان داده شده است.

(الف) شیب های خطوط l و d چه چیزهایی را نشان می دهند.

(ب) گسترش آلودگی در کدام یک از زمان های $t=1$ ، $t=2$ یا $t=3$

بیشتر است؟

(پ) قسمت ب را برای $t=4$ ، $t=5$ و $t=6$ بررسی کنید.

حل تمرین

$$T(8) = 11 \quad T(12) = 19$$

$$\frac{19 - 11}{12 - 8} = \frac{\Delta}{\Delta t} = \mu \quad \frac{\text{سانتی گراد}}{\text{ساعت}}$$

۱-الف

$$T(12) = 19 \quad T(18) = 9$$

$$\frac{9 - 19}{18 - 12} = \frac{-10}{6} = -1\frac{2}{3} = -1\frac{4}{6} = -1\frac{2}{3} \quad \frac{\text{سانتی گراد}}{\text{ساعت}}$$

ب:

از ساعت ۸ تا ۱۶ بطور متوسط هوا گرمتر می شود. از ساعت ۱۲ تا ۱۸ بطور متوسط هوا سردتر

۲-الف) در هفته سوم آهنگ آلوده شدن از هفته ششم بیشتر است یعنی هرچه زمان بیشتر گذشته جمعیت کمتری از شهر آلوده شدند

$$m_A > m_B$$

ب) در $t=3$ شیب خط مماس بیشتر است

پ) در $t=6$ از همه کمتر است.

$$\frac{N(1) - N(0)}{1 - 0} = \frac{300 - 0}{1} = 300$$

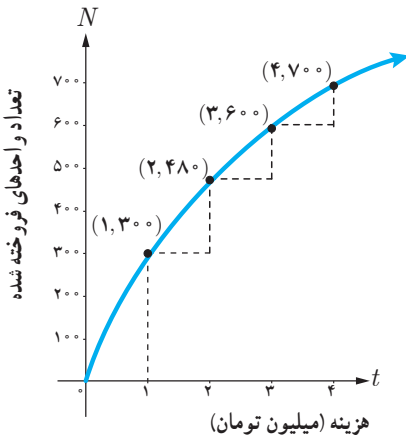
$$\frac{N(2) - N(1)}{2 - 1} = \frac{480 - 300}{1} = 180$$

۳- الف

$$\frac{N(3) - N(2)}{3 - 2} = \frac{600 - 480}{1} = 120$$

$$\frac{N(4) - N(3)}{4 - 3} = \frac{700 - 600}{1} = 100$$

ب) چون شیب مماس ها کم می شود. (چون آهنگ لحظه ایی در حال کاهش است) (تقعر رو به پایین

۳ نمودار روبه‌رو نمایش میزان فروش تعداد نوعی کالا (N) پس از صرف t میلیون تومان هزینه برای تبلیغ است. الف) آهنگ تغییر N بر حسب t را وقتی t از ۰ تا ۱، ۱ تا ۲، ۲ تا ۳ و ۳ تا ۴ تغییر می‌کند به دست آورید.

ب) به نظر شما چرا آهنگ تغییرات، وقتی که مقادیر t افزایش می‌یابند، در حال کاهش است؟

۴ معادله حرکت متحرکی به صورت $f(t) = t^2 - t + 1$ بر حسب متر در بازه زمانی $[0, 5]$ (بر حسب ثانیه) داده شده است. در کدام لحظه سرعت لحظه‌ای با سرعت متوسط در بازه زمانی $[0, 5]$ با هم برابرند؟

۵ توپی از یک پل به ارتفاع ۱۱ متر به هوا پرتاب می‌شود. $f(t)$ نشان‌دهنده فاصله توپ از سطح زمین در زمان t است. برخی از مقادیر $f(t)$ در جدول زیر نمایش داده شده است.

t	ثانیه s	۰	۰/۱	۰/۲	۰/۳	۰/۴	۰/۵	۰/۶
$f(t)$	متر m	۱۱	۱۲/۴	۱۳/۸	۱۵/۱	۱۶/۳	۱۷/۴	۱۸/۴

بر اساس جدول کدام یک از مقادیر زیر می‌تواند سرعت توپ را هنگامی که در ارتفاع نظیر زمان ۰/۴ ثانیه، است نشان دهد؟

الف) $1/23 \text{ m/s}$ ب) $14/91 \text{ m/s}$ ج) $11/5 \text{ m/s}$ د) $16/03 \text{ m/s}$

۶ با توجه به مقادیر تابع f در جدول زیر، f' را برای نقاط داده شده تخمین بزنید. به طور مثال $f'(0) \approx -6$. بقیه جدول را کامل کنید.

$$\frac{f(10) - f(5)}{10 - 5} = \frac{55 - 70}{5} = \frac{-15}{5} = -3 \quad \frac{f(15) - f(10)}{15 - 10} = \frac{46 - 55}{5} = \frac{-9}{5} = -1/8$$

x	۰	۵	۱۰	۱۵	۲۰
$f(x)$	۱۰۰	۷۰	۵۵	۴۶	۴۰
مقدار تقریبی $f'(x)$	-۶	-۳	-۱/۸	-۰/۴	☒

$$\frac{f(30) - f(15)}{30 - 15} = \frac{40 - 46}{15} = \frac{-6}{15} = -0/4$$

$$f'(t) = 2t - 1$$

$$f(5) = 2 \cdot 5 - 5 + 10 = 30 \rightarrow \text{سرعت لحظه ای} = \frac{30 - 10}{5 - 0} = 4$$

$$f(0) = 0 - 0 + 10 = 10$$

$$2t - 1 = 4 \rightarrow 2t = 5 \rightarrow t = 2.5 \text{ s} \quad \text{متوسط}$$

$$\frac{f(0/5) - f(0/4)}{0/5 - 0/4} = \frac{17/4 - 16/3}{0/1} = \frac{1/1}{0/1} = 11$$

$$\frac{f(0/4) - f(0/3)}{0/4 - 0/3} = \frac{16/3 - 15/1}{0/1} = \frac{1/2}{0/1} = 12$$

$$\rightarrow \text{میانگین} = \frac{11 + 12}{2} = 11.5$$

۷ کدام یک از عبارات زیر درست و کدام یک نادرست است :

- الف) آهنگ تغییر متوسط تابعی مانند f در بازه $[0, 1]$ همیشه کمتر از شیب آن منحنی در نقطه است.
 ب) اگر تابعی صعودی باشد، آهنگ تغییر متوسط آن، همواره صعودی است.
 پ) تابعی وجود ندارد که برای آن هم $f'(a) = 0$ و هم $f(a) = 0$.

۸ یک توده باکتری پس از t ساعت دارای جرم $m(t) = \sqrt{t} + 2t^3$ گرم است.

- الف) جرم این توده باکتری در بازه زمانی $3 \leq t \leq 4$ چند گرم افزایش می یابد؟
 ب) آهنگ رشد جرم توده باکتری در لحظه $t=3$ چقدر است؟

۹ گنجایش ظرفی 40 لیتر مایع است. در لحظه $t=0$ سوراخی در ظرف ایجاد می شود. اگر حجم مایع باقی مانده در ظرف پس از t ثانیه از رابطه $V = 40 \left(1 - \frac{t}{10}\right)^2$ به دست آید :

- الف) آهنگ تغییر متوسط حجم مایع در بازه زمانی $[0, 1]$ چقدر است؟
 ب) در چه زمانی، آهنگ تغییر لحظه ای حجم برابر آهنگ تغییر متوسط آن در بازه $[0, 100]$ می شود؟

۷- الف) نادرست است زیرا تابع $y = \sqrt[3]{x}, y = x^3$ هر دو از $(0, 0), (1, 1)$ می گذرند

$$\frac{f(1) - f(0)}{1 - 0} = \frac{1 - 0}{1} = 1 \quad \begin{cases} \xrightarrow{y=x^3} f'(x) = 0 \\ \xrightarrow{y=\sqrt[3]{x}} f'(x) = 0 \end{cases}$$

ب) نادرست است زیرا $f(x) = \sqrt{x} \quad x_1 < x_2 \rightarrow f(x_1) < f(x_2)$ تابعی که تقعرش به پایین است

یعنی آهنگ تغییرات متوسط همواره مثبت است اما ضرورتی ندارد که مقادیر همواره صعود کننده باشد

$$f(x) = (x - a)^3 \rightarrow f(a) = (a - a)^3 = 0$$

$$f'(x) = 3(x - a)^2 \rightarrow f'(a) = 3(a - a)^2 = 0$$

پ) نادرست است زیرا

$$m(4) = \sqrt{4} + 2 \times 4^2 = 18$$

$$m(2) = \sqrt{2} + 2 \times 2^2 = 17/4$$

$$\rightarrow 18 - 17/4 = 112/4$$

تمرین ۸-الف)

$$m'(t) = \frac{1}{2\sqrt{t}} + 6t^2 \quad f(\mu) = \frac{1}{\mu\sqrt{\mu}} + 6 \times \mu^2 = 0/28 + 54 = 54/28$$

ب)

$$v(1) = 40 \left(1 - \frac{1}{100}\right)^2 = 39/100$$

$$\rightarrow \bar{v} = \frac{39/100 - 40}{1 - 0} = -0/100$$

تمرین ۹-الف)

$$v(0) = 40 \left(1 - \frac{0}{100}\right)^2 = 40$$

ب)

$$v' = 40 \times 2 \left(1 - \frac{t}{100}\right) \times \left(-\frac{1}{100}\right) = -0/100 \left(1 - \frac{t}{100}\right) \quad -0/100 \left(1 - \frac{t}{100}\right) = -0/100$$

$$v(100) = 40 \left(1 - \frac{100}{100}\right)^2 = 0 \quad \Rightarrow -0/100 + \frac{0/100}{100} = -0/100$$

$$\rightarrow \bar{v} = \frac{0 - 40}{100 - 0} = -0/100$$

$$\frac{\Delta t}{1000} = \frac{4}{10} \rightarrow t = 50 \text{ s}$$